

Zpeněžování

Jestliže poté, kdy přihlásil osobní pohledávku do insolvenčního řízení vedeného na majetek osobního dlužníka jako zajištěnou nemovitostmi ve vlastnictví osobního dlužníka, dal zástavní věřitel (coby podzástavce) pohledávku zajištěnou zástavním právem do zástavy za účelem zajištění dluhu třetí osoby vůči podzástavnímu věřiteli a po vzniku podzástavního práva se stal dluh zajištěný podzástavním právem splatným, přešlo tím, že podzástavní věřitel v souladu s ustanovením § 1393 o. z. toto právo uplatnil, právo domáhat se uspokojení z podzástavy vůči insolvenčnímu dlužníku (podzástavnímu dlužníku, tedy majiteli podzástavy) na podzástavního věřitele místo podzástavce. Procesním nástupcem původního zajištěného věřitele (podzástavce) v insolvenčním řízení (co do práva na uspokojení z podzástavy v rozsahu dluhu zajištěného podzástavním právem) se však podzástavní věřitel mohl stát jen postupem podle § 18 insolvenčního zákona.

(Usnesení Nejvyššího soudu České republiky č.j. 29 NSČR 91/2019-B-138 ze dne 22.9.2021)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v insolvenční věci dlužníka V. H., narozeného XY, bytem XY, vedené u Krajského soudu v Hradci Králové pod sp. zn. KSHK 42 INS XY, o vydání výtěžku zpeněžení zajištěnému věřiteli, o dovolání T. P., narozeného XY, bytem XY, zastoupeného JUDr. TJ., advokátkou, se sídlem v P., proti usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 21. června 2019, č. j. KSHK 42 INS XY, 2 VSPH XY, tak, že dovolání se zamítá.

Z odůvodnění:

1. Usnesením ze dne 25. března 2019, č. j. KSHK 42 INS XY, Krajský soud v Hradci Králové (dále jen „insolvenční soud“) uložil Administraci insolvencí CITY TOWER, v. o. s., jako insolvenčnímu správci dlužníka V. H., vyplatit výtěžek zpeněžení ve výši 3.252.750 Kč, určený k vydání zajištěnému věřiteli FUP Pardubice s. r. o. (dále jen „zajištěný věřitel F“) podzástavnímu věřiteli T. P. (dále jen „T. P.“).

2. Insolvenční soud – vycházející z ustanovení § 1390 a § 1393 zákona č. [89/2012](#) Sb., občanského zákoníku (dále též jen „o. z.“), a z ustanovení § 298 zákona č. [182/2006](#) Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona) – dospěl k závěru, že poté, kdy přihlášený zajištěný věřitel F [respektive jeho právní předchůdce společnost M. (dále jen „společnost M“)] dal na základě podzástavní smlouvy ze dne 22. března 2016 (dále též jen „podzástavní smlouva“) v průběhu insolvenčního řízení svou zajištěnou pohledávku do zástavy T. P. [k zajištění již splatné pohledávky T. P. vůči O. K. (dále jen „O. K.“)], má T. P. jako podzástavní věřitel právo na vydání výtěžku zpeněžení zajištění ve výši 3.252.750 Kč místo zajištěného věřitele F (podzástavce).

3. K odvolání zajištěného věřitele F Vrchní soud v Praze usnesením ze dne 21. června 2019, č. j. KSHK 42 INS XY, 2 VSPH XY, změnil usnesení insolvenčního soudu tak, že souhlasil s tím, aby insolvenční správce vydal předmětný výtěžek zpeněžení zajištění (3.252.750 Kč) zajištěnému věřiteli F.

4. Odvolací soud – vycházející z ustanovení § 2 písm. g/, § 109 odst. 1 písm. b/, 4 a 5, § 165, § 166, § 167, § 174 odst. 2, § 298 a § 398 odst. 3 insolvenčního zákona, jakož i z ustanovení § 1390 až § 1394 o. z. – dospěl po přezkoumání usnesení insolvenčního soudu k následujícím závěrům:

5. Podzástavní právo je specifickým případem zajištění pohledávky, kdy zástavce zastavuje

pohledávku, kterou má vůči svému dlužníku a která sama je zajištěná zástavním právem. Podzástavní právo tedy vychází ze zástavního práva, protože má v systematické občanského zákoníku stejné zařazení jako právo zástavní. Jde o věcné právo k věci cizí (k podzástavě, která není ve vlastnictví osoby, již svědčí podzástavní právo), které má (stejně jako zástavní právo) akcesorickou povahu.

6. Prvotním titulem pro vznik podzástavního práva je smlouva, jejímiž stranami jsou podzástavní věřitel a podzástavce a jejímž předmětem (zástavou) je pohledávka podzástavce vůči jeho obligačnímu dlužníku (poddlužníku) zajištěná zástavním právem. Zastavením této podzástavcovy pohledávky (fakticky prostřednictvím této zástavy) vznikne současně ex lege podzástavní právo k podzástavě ve prospěch podzástavního věřitele (§ 1393 o. z.), aniž by k němu musel dávat souhlas vlastník podzástavy (ať již je poddlužníkem nebo jen zástavním dlužníkem).

7. Je-li podzástavou věc, k níž vzniká zástavní právo zápisem do rejstříku zástav nebo do zvláštního veřejného seznamu, pak vůči vlastníku zástavy (tj. původnímu zástavnímu dlužníku), nastávají účinky podzástavního práva až jeho zápisem do uvedeného seznamu; v ostatních případech se tak stane doručením oznámení o vzniku podzástavního práva (§ 1391 o. z.).

8. Podzástavní věřitel se po splatnosti pohledávky zajištěné zástavou zajištěné pohledávky podzástavce může nadále domáhat jejího uspokojení vůči obligačnímu dlužníku nebo může zvolit uspokojení ze zástavy, tedy ze zastavené pohledávky (což zakládá vztah podzástavního věřitele k poddlužníku), anebo může (ve smyslu § 1393 o. z.) uplatnit právo na uspokojení z podzástavy vůči podzástavnímu dlužníku (vlastníku podzástavy).

9. Záměrem smluvních stran podzástavní smlouvy bylo uzavřít smlouvu v režimu § 1390 a násl. o. z., s tím, že k zajištění pohledávky podzástavního věřitele (T. P.) vůči O. K. dal podzástavce (společnost M) věřiteli T. P. do zástavy svou pohledávku za dlužníkem (zajištěnou zástavním právem k nemovitostem).

10. T. P. jako podzástavní věřitel (a potud zajištěný věřitel ve smyslu ustanovení § 2 písm. g/ insolvenčního zákona) uplatnil právo na uspokojení ze zajištění, které se týká majetku dlužníka náležejícího do majetkové podstaty. Takové právo však lze (poté, kdy nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení) nově nabýt a v insolvenčním řízení uplatnit (řádnou a včasnou přihláškou pohledávky) jen za podmínek určených ustanovením § 109 odst. 1 písm. b/ insolvenčního zákona, tedy (s výjimkou případů popsaných v ustanovení § 41 a § 167 odst. 2 insolvenčního zákona), jen tehdy, vzniklo-li předtím, než nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení [srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. listopadu 2011, sen. zn. 29 NSČR 16/2011, uveřejněné pod číslem 54/2012 Sb. rozh. obč.; usnesení je (stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže) dostupné i na webových stránkách Nejvyššího soudu].

11. Jakkoli nic nebránilo tomu, aby poté, kdy nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení na majetek dlužníka (24. června 2015), dal věřitel M podzástavní smlouvou svoji přihlášenou zajištěnou pohledávku do zástavy podzástavnímu věřiteli T. P., nenabyl tím T. P. (vzhledem k ustanovení § 109 odst. 1 písm. b/ insolvenčního zákona) právo na uspokojení z podzástavy, když podzástavní právo získal až po zahájení insolvenčního řízení a po uplynutí propadlé lhůty k přihlášení pohledávek (po 7. září 2015). Z ustanovení § 166 insolvenčního zákona přitom plyne, že i ten zajištěný věřitel, jehož pohledávka zajištěná majetkem dlužníka směřuje vůči třetí osobě, a který chce dosáhnout uspokojení z tohoto zajištění, takový nárok musí uplatnit řádnou a včasnou přihláškou pohledávky, v níž se zajištění (práva na uspokojení z něj) dovolá.

12. Proti usnesení odvolacího soudu podal T. P. dovolání, jehož přípustnost vymezuje ve smyslu ustanovení § 237 zákona č. [99/1963](#) Sb., občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“), argumentem, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení právní otázky, která v rozhodování

dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena, konkrétně právní otázky (ne)možnosti uspokojení pohledávky podzástavního věřitele v insolvenčním řízení.

12. Dovolatel namítá, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (dovolací důvod dle § 241a odst. 1 o. s. ř.), a požaduje, aby Nejvyšší soud usnesení odvolacího soudu změnil tak, že souhlas s vydáním výtěžku zpeněžení zajištění udělí jemu.

13. V mezích uplatněného dovolacího důvodu dovolatel akcentuje, že se oprávněně domáhal vyplacení výtěžku zpeněžení zajištění místo zajištěného věřitele F, když uplatněný postup představuje toliko změnu platebního místa. Plnění na pohledávku zajištěného věřitele, řádně přihlášeného do insolvenčního řízení, bude ve prospěch tohoto zajištěného věřitele vyplaceno přímo podzástavnímu věřiteli, a to s respektem ke skutečnosti, že uvedená pohledávka byla zastavena ve prospěch podzástavního věřitele. Přitom aplikaci ustanovení § 1337 o. z. nemá za omezenou ani žádným ustanovením insolvenčního zákona, s tím, že postavení zástavního dlužníka je chráněno povinností „zástavního“ věřitele vydat případný přeplatek. Míjí, že jím prosazovaný postup nemá žádný přímý dopad do poměrů dlužníka či věřitelů a fakticky nezasahuje ani do postavení zajištěného věřitele F, který by byl stejně povinen vydat mu plnění. Potud poukazuje i na to, že původní zajištěný věřitel (společnost M) zastavil pohledávku v jeho prospěch dobrovolně.

14. Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (v aktuálním znění) se podává z bodu 2., článku II, části první zákona č. [296/2017](#) Sb., kterým se mění zákon č. [99/1963](#) Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. [292/2013](#) Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

15. Dovolání v dané věci je přípustné podle ustanovení § 237 o. s. ř., když pro ně neplatí žádné z omezení přípustnosti dovolání vypočtených v § 238 o. s. ř., a v posouzení dovoláním předestřené právní otázky jde o věc dovolacím soudem dosud neřešenou.

16. Vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), nejsou dovoláním namítány a ze spisu se nepodávají, Nejvyšší soud se proto - v hranicích právních otázek vymezených dovoláním - zabýval tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolatelem, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

17. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

18. Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nebyl (ani nemohl být) zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází.

19. Pro další úvahy Nejvyššího soudu jsou rozhodné především následující skutečnosti (plynoucí z insolvenčního spisu), z nichž vyšly oba soudy:

20. Na základě smlouvy o půjčce ze dne 30. dubna 2013, ve znění dodatků (dále jen „smlouva o půjčce“), T. P. (jako věřitel) půjčil O. K. (coby dlužníku) postupně částky 1.800.000 Kč, 500.000 Kč, 350.000 Kč a 330.000 Kč.

21. Insolvenční řízení na majetek dlužníka bylo zahájeno 24. června 2015, insolvenčním návrhem dlužníka z téhož data; stejného dne nastaly (zveřejněním vyhlášky, kterou se oznamuje zahájení insolvenčního řízení, v insolvenčním rejstříku) účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení.

22. Usnesením ze dne 7. srpna 2015, č. j. KSHK 42 INS XY, insolvenční soud (mimo jiné) zjistil úpadek dlužníka, povolil mu oddlužení a ustanovil insolvenčního správce.

23. Usnesením ze dne 19. ledna 2016, č. j. KSHK 42 INS XY, insolvenční soud (mimo jiné) schválil oddlužení dlužníka plněním splátkového kalendáře.
24. Společnost M přihlásila dne 4. září 2015 do insolvenčního řízení vedeného na majetek dlužníka pohledávky ve výši 3.252.750 Kč (z titulu smlouvy o úvěru ze dne 17. července 2013) zajištěné zástavním právem k (označeným) nemovitostem ve vlastnictví dlužníka.
25. Usnesením ze dne 23. května 2017, č. j. KSHK 42 INS XY, insolvenční soud vyhověl návrhu společnosti M, aby do insolvenčního řízení vstoupila na její místo (na základě smlouvy o postoupení pohledávky ze dne 15. září 2016) společnost CEFIN Holding a. s. (dále jen „společnost C“).
26. Dne 22. března 2016 uzavřeli T. P. a O. K. dohodu o uznání dluhu, ve které O. K. uznal dluh ze smlouvy o půjčce ve výši 5.959.420 Kč, načež mu T. P. prominul část dluhu ve výši 709.420 Kč a O. K. uznal dluh ve výši 5.100.000 Kč, který se zavázal uhradit do 31. května 2016.
27. Dne 22. března 2016 uzavřeli T. P. (jako podzástavní věřitel) a společnost M (jako podzástavce) podzástavní smlouvu, kterou společnost M zřídila podzástavní právo ke své pohledávce (zajištěné zástavním právem k nemovitostem ve vlastnictví dlužníka) za dlužníkem ze smlouvy o úvěru ze dne 17. července 2013. T. P. prohlásil, že má za O. K. (jednatelem společnosti M) pohledávku ve výši 2.780.000 Kč s příslušenstvím a smluvními pokutami z titulu smlouvy o půjčce ze dne 30. dubna 2013 (ve znění dodatků); podzástavní právo k zastavené pohledávce bylo zřízeno k zajištění těchto pohledávek T. P. za O. K.
28. Právní účinky vkladu podzástavního práva k nemovitostem do katastru nemovitostí nastaly 24. března 2016.
29. Usnesením ze dne 14. srpna 2018, č. j. KSHK 42 INS XY, insolvenční soud připustil, aby místo společnosti C vstoupil do řízení zajištěný věřitel F jako nabyvatel přihlášených pohledávek.
30. Usnesením ze dne 29. ledna 2019, č. j. KSHK 42 INS XY, které nabylo právní moci dne 16. února 2019, insolvenční soud (mimo jiné) uložil insolvenčnímu správci dlužníka, aby výtěžek zpeněžení zajištění ve výši 3.252.750 Kč, navržený k vydání zajištěnému věřiteli F, deponoval na účtu majetkové podstaty, s tím, že o výplatě tohoto výtěžku bude rozhodnuto samostatným usnesením. Tento výrok odůvodnil tím, že nárok na vyplacení předmětné částky si činí T. P. (coby podzástavní věřitel ze zástavní smlouvy).
31. O. K. uznaný dluh dosud neuhradil.
32. T. P. nárok z podzástavního práva nepřihlásil do insolvenčního řízení, ani do insolvenčního řízení nevstoupil namísto zajištěného věřitele F.
33. Pro další úvahy Nejvyššího soudu jsou rozhodná následující ustanovení zákona č. [89/2012](#) Sb., občanského zákoníku, a insolvenčního zákona:

§ 1336 (o. z.)

(1) Před splatností zajištěného dluhu může dlužník plnit na zastavenou pohledávku jen nedílně zástavnímu věřiteli i zástavnímu dlužníku. Každý z nich má právo žádat, aby dlužník plnění uložil ve prospěch jich obou do úschovy u třetí osoby; nedohodnou-li se zástavní věřitel a zástavní dlužník o schovateli, určí ho na návrh některé ze stran soud. Dospěje-li zajištěný dluh, vydá schovatel zástavnímu věřiteli vše potřebné k jeho uspokojení.

(2) Je-li zajištěný dluh splatný, má zástavní věřitel právo, aby dlužník zastavené pohledávky plnil jen jemu; uplatní-li je, podá o tom zprávu věřiteli zastavené pohledávky. Nestala-li se zastavená pohledávka ještě splatnou, má zástavní věřitel právo, aby mu byla postoupena.

§ 1390 (o. z.)

Podzástavní právo vzniká zastavením pohledávky, které svědčí zástavní právo.

§ 1391 (o. z.)

(1) Souhlas zástavního dlužníka není k zastavení pohledávky potřebný. Podzástavní právo vůči němu nabývá účinků,

a/ bylo-li mu doručeno oznámení o jeho vzniku, nebo

b/ je-li zástavou věc, k níž vzniká zástavní právo zápisem do rejstříku zástav nebo zvláštního veřejného seznamu, zápisem do tohoto seznamu; tímto zápisem podzástavní právo vzniká.

(2) Oznámení podle odstavce 1 může učinit podzástavce, nebo podzástavní věřitel; ten však musí vznik podzástavního práva podzástavnímu dlužníkovi prokázat.

§ 1393 (o. z.)

Podzástavní věřitel se může domáhat uspokojení z podzástavy místo podzástavce, jakmile je dluh zajištěný podzástavním právem splatný.

§ 1394 (o. z.)

Na podzástavní právo se přiměřeně použijí ustanovení o právu zástavním.

§ 2 (insolvenčního zákona)

Vymezení některých základních pojmů

Pro účely tohoto zákona se rozumí

(...)

g/ zajištěným věřitelem věřitel, jehož pohledávka je zajištěna majetkem, který náleží do majetkové podstaty, a to jen zástavním právem, zadržovacím právem, omezením převodu nemovitosti, zajišťovacím převodem práva nebo postoupením pohledávky k zajištění anebo obdobným právem podle zahraniční právní úpravy,

(...)

§ 17 (insolvenčního zákona)

Vstup do řízení a záměna účastníka řízení nejsou v insolvenčním řízení přípustné.

§ 18 (insolvenčního zákona)

(1) Nastane-li v průběhu insolvenčního řízení skutečnost, se kterou právní předpisy spojují převod nebo přechod přihlášené pohledávky z původního věřitele na nabyvatele pohledávky, aniž původní věřitel ztrácí způsobilost být účastníkem řízení, insolvenční soud rozhodne, že místo tohoto věřitele vstupuje do insolvenčního řízení nabyvatel jeho pohledávky. Učiní tak na základě návrhu věřitele, který lze podat pouze na formuláři, jehož náležitosti stanoví prováděcí právní předpis, a po písemném souhlasu nabyvatele jeho pohledávky. Převod nebo přechod pohledávky, který nevyplývá přímo z právního předpisu, je nutné doložit veřejnou listinou nebo listinou, na které je úředně ověřena pravost podpisů osob, které ji podepsaly.

(2) O návrhu podle odstavce 1 rozhodne insolvenční soud do 3 pracovních dnů ode dne, kdy mu takový návrh došel; ustanovení § 43 občanského soudního řádu se nepoužije. Nerozhodne-li insolvenční soud ve lhůtě podle věty první, má se po uplynutí této lhůty za to, že insolvenční soud vydal rozhodnutí, jímž návrhu vyhověl.

(3) Rozhodnutí podle odstavce 1 vydá insolvenční soud také tehdy, učiní-li věřitel a nabyvatel jeho pohledávky do protokolu u tohoto soudu společné prohlášení o tom, že nastala skutečnost uvedená v odstavci 1; odstavec 2 platí obdobně.

(...)

§ 109 (insolvenčního zákona)

(1) Se zahájením insolvenčního řízení se spojují tyto účinky:

(...)

b/ právo na uspokojení ze zajištění, které se týká majetku ve vlastnictví dlužníka nebo majetku náležejícího do majetkové podstaty, lze uplatnit a nově nabýt jen za podmínek stanovených tímto zákonem, to platí i pro zřízení soudcovského zástavního práva na nemovitostech nebo exekutorského zástavního práva na nemovitostech, které bylo navrženo po zahájení insolvenčního řízení,

(...)

§ 166 (insolvenčního zákona)

Zajištění věřitelé uplatňují své pohledávky přihláškou pohledávky, v níž se musí dovolat svého zajištění, uvést okolnosti, které je osvědčují, a připojit listiny, které se toho týkají. To platí i tehdy, jde-li o zajištěné věřitele, kteří mohou pohledávku vůči dlužníku uspokojit pouze z majetku poskytnutého k zajištění.

§ 186 (insolvenčního zákona)

(1) Jestliže pohledávka přihlášeného věřitele byla v průběhu insolvenčního řízení uspokojena nebo zanikla jiným způsobem a přihlášený věřitel nevzal přihlášku bez zbytečného odkladu zpět, insolvenční soud jeho účast v insolvenčním řízení ukončí rozhodnutím, které se doručuje zvlášť přihlášenému věřiteli, dlužníku a insolvenčnímu správci. Proti tomuto rozhodnutí, které musí být odůvodněno, nejsou opravné prostředky přípustné; v odůvodnění však insolvenční soud vždy uvede důvod zániku pohledávky.

(2) Přihlášený věřitel, který tvrdí, že jeho pohledávka nebyla v průběhu insolvenčního řízení uspokojena ani nezanikla jiným způsobem, se může žalobou podanou u insolvenčního soudu domáhat určení, že jeho pohledávka nadále trvá. Žaloba musí být podána proti insolvenčnímu správci, a to ve lhůtě 30 dnů ode dne, kdy přihlášenému věřiteli bylo doručeno rozhodnutí podle odstavce 1. Lhůta je zachována, dojde-li žaloba nejpozději posledního dne lhůty soudu. Nebyla-li žaloba včas podána, platí, že pohledávka přihlášeného věřitele zanikla způsobem uvedeným v rozhodnutí podle odstavce 1. Totéž platí, jestliže insolvenční soud žalobu zamítne, odmítne ji nebo řízení o ní zastaví. Právní mocí rozhodnutí, kterým insolvenční soud žalobě vyhoví, se účast přihlášeného věřitele v insolvenčním řízení obnovuje. Žaloba se projednává jako incidenční spor.

§ 298 (insolvenčního zákona)

(1) Zajištění věřitelé mají právo, aby jejich pohledávka byla uspokojena z výtěžku zpeněžení věci, práva, pohledávky nebo jiné majetkové hodnoty, jimiž byla zajištěna.

(2) Výtěžek zpeněžení po odečtení nákladů spojených se správou a zpeněžením podle odstavce 4, nestanoví-li insolvenční soud jinak, a po odečtení částky připadající na odměnu insolvenčního správce vydá insolvenční správce se souhlasem insolvenčního soudu zajištěnému věřiteli.

§ 409 (insolvenčního zákona)

(...)

(3) Majetek, který slouží k zajištění, zpeněží insolvenční správce po schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře, nejdříve však po zjištění pravosti výše a pořadí zajištěné pohledávky, požádá-li o to zajištěný věřitel. Výtěžek zpeněžení vydá zajištěnému věřiteli; přitom postupuje obdobně podle ustanovení o zpeněžení zajištění v konkursu.

34. Ve výše uvedené podobě, pro věc rozhodné, platí citovaná ustanovení občanského zákoníku a ustanovení § 248 insolvenčního zákona od 1. ledna 2014 a později nedoznala změn. Ustanovení § 2 písm. g/, § 109 odst. 1 písm. b/ a § 166 insolvenčního zákona platila ve výše uvedené podobě (pro věc opět rozhodné) jak v době zahájení insolvenčního řízení na majetek dlužníka, tak v době, kdy uplynula propadná lhůta určená k přihlášení pohledávek věřitelů (7. září 2015). Rozhodné znění (citovaných) ustanovení § 18 odst. 1 až 3, § 186, § 298 odst. 1 a 2 a § 409 odst. 3 insolvenčního zákona (do 31. května 2019) pak plyne z článku II (Přechodné ustanovení) části první zákona č. [31/2019](#) Sb., kterým se mění zákon č. [182/2006](#) Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. [120/2001](#) Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. [6/2002](#) Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o

soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. [312/2006](#) Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. [296/2017](#) Sb., kterým se mění zákon č. [99/1963](#) Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. [292/2013](#) Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

35. Ve výše ustaveném skutkovém a právním rámci činí Nejvyšší soud k dovolatelem položené otázce následující závěry:

36. Nejvyšší soud v první řadě předesílá, že v insolvenčním řízení se při úvaze o obsahu zástavních práv uplatňuje metoda, podle které je (pro přesné vymezení obsahu práv a povinností dotčených zahájením insolvenčního řízení na některý ze subjektů z těchto vztahů oprávněných nebo povinných) určující především zjištění, jaká práva či povinnosti by těmto osobám příslušely, kdyby insolvenčního řízení nebylo. Teprve pak je nutno zkoumat, zda a v jakém směru zasahují do obecné úpravy zástavních práv ustanovení práva insolvenčního [srov. důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 26. ledna 2012, sp. zn. 29 Cdo 3963/2011, uveřejněného pod číslem 70/2012 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 70/2012“), nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. března 2020, sp. zn. 29 Cdo 895/2018].

37. V mimoinsolvenčních poměrech zabývajících se právy a povinnostmi dotčených subjektů tam, kde je zástavou pohledávka, která není zajištěna zástavním právem, se při výkladu zákona č. [40/1964](#) Sb., občanského zákoníku (ve znění účinném do 31. prosince 2013), prosadil závěr, podle kterého platí, že je-li zástavní právo k zastavené pohledávce vůči poddlužníku účinné a zajištěná pohledávka nebyla řádně a včas uspokojena, je poddlužník povinen po splatnosti zastavené pohledávky plnit zástavnímu věřiteli. Srov. v judikatuře Nejvyššího soudu např. důvody R 70/2012 a rozsudek ze dne 31. července 2013, sp. zn. 29 Cdo 2690/2011, uveřejněný v časopise Soudní judikatura č. 10, ročník 2014, pod číslem 122. V režimu zákona č. [89/2012](#) Sb., občanského zákoníku, srov. ustanovení § 1336 odst. 2 o. z. (s odchylkou obsaženou v § 1336 odst. 1 o. z. u pohledávky, která dosud není splatná), jakož i usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. srpna 2018, sen. zn. 29 NSČR 193/2016, uveřejněné pod číslem 80/2019 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 80/2019“), usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. srpna 2018, sen. zn. 29 NSČR 148/2016, a rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. září 2018, sen. zn. 29 ICdo 108/2016, uveřejněný v časopise Soudní judikatura č. 2, ročník 2020, pod číslem 18.

38. V těch případech, kdy zastavená pohledávka je předmětem soudního vymáhání (zástavním dlužníkem coby žalobcem vůči poddlužníku coby žalovanému) v době, kdy zástavní věřitel nabyl ve smyslu § 1336 odst. 2 o. z. právo, aby dlužník zastavené pohledávky (poddlužník) plnil jen jemu, se zástavní věřitel (jakkoli jej lze mít za osobu, která v hmotněprávní rovině vstoupila do práv zástavního dlužníka) nestává účastníkem takového sporu místo původního žalobce (zástavního dlužníka) bez dalšího (jen proto, že nastaly účinky předjímané ustanovením § 1336 odst. 2 o. z.). V občanském soudním řízení sporném se zástavní věřitel stane procesním nástupcem pohledávku dříve vymáhajícího zástavního dlužníka jen za podmínek § 107a o. s. ř., tedy především za předpokladu, že to navrhne původní žalobce (zástavní dlužník). Nestane-li se tak, může (chce-li být uspokojen, musí) zástavní věřitel uplatnit svůj nárok vůči poddlužníku samostatnou žalobou.

39. V poměrech insolvenčního řízení řeší procesní nástupnictví ve formě singulární sukcese na straně přihlášeného věřitele úprava obsažená v ustanoveních § 17 a násl. insolvenčního zákona.

40. Důvodová zpráva k vládnímu návrhu insolvenčního zákona (který projednávala Poslanecká Sněmovna Parlamentu České republiky ve svém 4. volebním období 2002 - 2006 jako tisk č. 1120), k tomu ve své zvláštní části (K § 17 až 19) uvádí:

„Tato ustanovení upravují situace, v nichž z titulu procesního nástupnictví formou singulární sukcese dochází ke změnám věcné legitimace v průběhu insolvenčního řízení (např. v důsledku postoupení

pohledávky). Jelikož úprava obsažená v občanském soudním řádu je z tohoto pohledu pro insolvenční řízení, jež se vyznačuje vysokým počtem účastníků, značně těžkopádná, osnova jejího použití vylučuje (§ 17) a zavádí (v § 18) zjednodušený postup rozhodování insolvenčního soudu (bez opravných prostředků).

K posílení právní jistoty o tom, že v průběhu insolvenčního řízení vskutku nastala skutečnost, s níž právní předpisy spojují převod nebo přechod přihlášené pohledávky z původního dlužníka věřitele na nabyvatele pohledávky, má přispět požadavek, aby taková skutečnost byla doložena (neplyne-li přímo z právního předpisu) veřejnou listinou nebo alespoň listinou, na které budou úředně ověřeny podpisy osob, jež ji podepsaly (§ 18 odst. 1), případně, aby byla uvedená skutečnost učiněna „nespornou“ souhlasným prohlášením dlužníka věřitele a nabyvatele jeho pohledávky učiněným do protokolu u insolvenčního soudu (§ 18 odst. 3). Možná chybná rozhodnutí jsou eliminována úpravou, podle které insolvenční soud není rozhodnutím vázán (vyjde-li v průběhu řízení najevo, že tomu je se změnou v osobě účastníků jinak, vydá nové rozhodnutí). Jinak řečeno, osnova přiznává uvedenému rozhodnutí v zájmu ochrany věřitele stejnou závaznost jako usnesení, kterým se upravuje vedení řízení (srov. § 170 odst. 2 o. s. ř.).

Se zřetelem k tomu, že ani podle úpravy obsažené v § 107a o. s. ř. se (podle výkladu podávaného právní teorií i soudní praxí) nerozhoduje o tom, zda právo či povinnost skutečně přešla (to se posuzuje až při rozhodování o uspokojení nároku), nedochází touto úpravou k zásahu do hmotněprávního vztahu dlužníka a jeho věřitele“.

41. K tomu, co zmiňuje důvodová zpráva, budiž dodáno, že při výkladu zákona č. [328/1991](#) Sb., o konkursu a vyrovnání, dospěla judikatura k závěru o nutnosti přiměřené aplikace § 107a o. s. ř. i v konkursním a vyrovnacím řízení (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. září 2003, sp. zn. 29 Odo 708/2002, uveřejněné pod číslem 37/2004 Sb. rozh. obč.). Zřejmě nevýhoda takového řešení v konkursních poměrech tkvěla v tom, že při pravidelném chodu věci předurčoval počet přihlášených věřitelů ve spojení s délkou řízení soud k častému rozhodování o procesním nástupnictví a vzhledem k systému opravných prostředků (odvolání, dovolání) tím docházelo k výrazným časovým prodlevám. Po vyhodnocení těchto negativních zkušeností se insolvenční zákon cíleně rozešel s koncepcí přiměřené aplikace § 107a o. s. ř. pro oblast insolvenčního práva (úpravou obsaženou v § 17 a násl. možnost přiměřené aplikace § 107a o. s. ř. zcela vyloučil) a založil novou (pružnější) podobu rozhodování o těchto otázkách na koncepci, jež má blíže k tomu, jak část soudní praxe a odborné veřejnosti řešila (ve prospěch závěru, že procesní nástupnictví formou singulární sukcese možné je) věc před 1. lednem 2001. Současně byly ovšem zpřísněny formální podmínky, za nichž může být uvedená otázka v insolvenčním řízení zkoumána.

42. K předpokladům, za nichž může insolvenční soud rozhodnout o procesním nástupnictví na straně dlužníka věřitele ve formě singulární sukcese [tam, kde při převodu nebo přechodu přihlášené pohledávky na nového (či nové) věřitele neztrácí původní věřitel způsobilost být účastníkem řízení], patří:

- návrh původního věřitele na vydání rozhodnutí podle § 18 insolvenčního zákona,
- souhlas nabyvatele pohledávky a
- doložení převodu nebo přechodu pohledávky.

43. Rozhodnutí podle § 18 odst. 1 insolvenčního zákona nesmí insolvenční soud vydat z úřední povinnosti (bez návrhu původního přihlášeného věřitele), i kdyby skutečnosti rozhodné pro závěr, že došlo k procesnímu nástupnictví formou singulární sukcese, vyšly najevo v průběhu insolvenčního řízení a i kdyby byly dostatečně osvědčeny. Stav vzniklý tím, že původní věřitel, který pohledávku

pozbyl, nepodal návrh na vydání rozhodnutí podle § 18 insolvenčního zákona (a v rovině hmotného práva tak přestal být dlužníkovým věřitelem, ačkoli jeho pohledávka byla v insolvenčním řízení již řádně přezkoumána a zjištěna), je řešitelný postupem podle § 186 odst. 1 insolvenčního zákona. Označené ustanovení upravuje možnost insolvenčního soudu ukončit účast přihlášeného věřitele v insolvenčním řízení na základě zjištění, že pohledávka přihlášeného věřitele byla v průběhu insolvenčního řízení uspokojena nebo zanikla jiným způsobem a přihlášený věřitel nevzal přihlášku bez zbytečného odkladu zpět. Spojení „pohledávka přihlášeného věřitele (...) zanikla jiným způsobem“, lze vyložit i tak, že postihuje nejen situace, kdy došlo k tzv. absolutnímu zániku přihlášené pohledávky (např. započtením), nýbrž i v případě, že došlo jen k tzv. relativnímu zániku přihlášené pohledávky (nastala-li skutečnost, na základě které se věřitelem této pohledávky stala jiná osoba). K obraně původního věřitele proti takovému rozhodnutí insolvenčního soudu srov. § 186 odst. 2 insolvenčního zákona.

44. Až na výjimku založenou ustanovením § 183 odst. 3 insolvenčního zákona (k tomu srov. dále usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. prosince 2018, sen. zn. 29 NSČR 103/2018) nenáleží právo navrhnout vydání rozhodnutí podle § 18 insolvenčního zákona jiné osobě než původnímu věřiteli. Při procesním nástupnictví formou singulární sukcese má převod nebo přechod pohledávky původ ve smlouvě nebo jiném právním úkonu (jednání) dohodnutém mezi původním věřitelem a nabyvatelem pohledávky, takže je věcí nabyvatele pohledávky smluvně si zajistit, aby původní věřitel příslušný procesní návrh podal (v tomto ohledu se úprava obsažená v insolvenčním zákonu nikterak neliší od úpravy zakotvené v § 107a o. s. ř.).

45. Není-li některý z účastníků smlouvy ochoten poskytnout součinnost potřebnou k ověření soukromé listiny nebo k prokázání přechodu práva nebo povinnosti jiným způsobem, může se věřitel (nabyvatel pohledávky) v občanském soudním řízení domáhat žalobou určení, že došlo k přechodu práva nebo povinnosti (§ 80 písm. c/ o. s. ř.) Rozhodnutí soudu, kterým bylo vyhověno příslušné určovací žalobě, je pak listinou ve smyslu § 18 odst. 1 insolvenčního zákona.

46. V těch případech, kdy zastavená pohledávka (která není zajištěna zástavním právem) je vymáhána v insolvenčním řízení (zástavní dlužník ji přihlásil do insolvenčního řízení vedeného na majetek poddlužníka) v době, kdy zástavní věřitel nabyt ve smyslu § 1336 odst. 2 o. z. právo, aby dlužník zastavené pohledávky (poddlužník) plnil jen jemu, se (tedy) zástavní věřitel (jakkoli jej lze mít za osobu, která v hmotněprávní rovině vstoupila do práv zástavního dlužníka) nestává účastníkem insolvenčního řízení místo přihlášeného věřitele (zástavního dlužníka) bez dalšího (jen proto, že nastaly účinky předjímané ustanovením § 1336 odst. 2 o. z.). V insolvenčním řízení se zástavní dlužník stane procesním nástupcem pohledávku dříve vymáhajícího zástavního dlužníka jen za podmínek § 18 insolvenčního zákona.

47. Závěry formulované výše pro uplatnění práva zástavního věřitele na uspokojení ze zastavené pohledávky, která není zajištěna zástavním právem, se obdobně uplatní i tam, kde podzástavní věřitel uplatňuje v insolvenčním řízení vedeném na majetek podzástavního dlužníka (majitele podzástavy) podzástavní právo, jež vzniklo v průběhu insolvenčního řízení na základě podzástavní smlouvy, kterou podzástavce zajistil osobní dluh [svůj, nebo (jako v této věci) jiné osoby] tím, že dal podzástavnímu věřiteli do zástavy pohledávku, které svědčí zástavní právo.

48. Jinak řečeno, jestliže poté, kdy přihlásil osobní pohledávku do insolvenčního řízení vedeného na majetek osobního dlužníka jako zajištěnou nemovitostmi ve vlastnictví osobního dlužníka, dal zástavní věřitel (coby podzástavce) pohledávku zajištěnou zástavním právem do zástavy za účelem zajištění dluhu třetí osoby (zde O. K.) vůči podzástavnímu věřiteli a po vzniku podzástavního práva se stal dluh zajištěný podzástavním právem splatným, přešlo tím, že podzástavní věřitel v souladu s ustanovením § 1393 o. z. toto právo uplatnil, právo domáhat se uspokojení z podzástavy vůči insolvenčnímu dlužníku (podzástavnímu dlužníku, tedy majiteli podzástavy) na podzástavního

věřitele místo podzástavce (přihlášeného zajištěného věřitele). Procesním nástupcem původního zajištěného věřitele (podzástavce) v insolvenčním řízení (co do práva na uspokojení z podzástavy v rozsahu dluhu zajištěného podzástavním právem) se však podzástavní věřitel mohl stát jen postupem podle § 18 insolvenčního zákona.

49. V poměrech dané věci tedy nebyl důvod vydat výtěžek zpeněžení zajištění [nemovitostí ve vlastnictví insolvenčního dlužníka (podzástavy ve vlastnictví podzástavního dlužníka)] ve výši 3.252.750 Kč dovolateli (T. P.), jelikož se v rozsahu jím prosazovaného práva na uspokojení z podzástavy v rozsahu dluhu zajištěného podzástavním právem nestal [místo zajištěného věřitele F (podzástavce)] účastníkem insolvenčního řízení (přihlášeným věřitelem).

50. Důvod nevydat T. P. předmětný výtěžek zpeněžení zajištění jen proto, že podzástavní právo vzniklo až v průběhu insolvenčního řízení vedeného na majetek podzástavce, naopak dán nebyl (závěr odvolacího soudu potud není správný). Podzástavní právo totiž výše popsáním způsobem nebylo zřízeno k majetku insolvenčního dlužníka (podzástavního dlužníka, majitele podzástavy), nýbrž k majetku zajištěného věřitele F (podzástavce). V celé věci jde o otázku hmotněprávního a procesního nástupnictví na straně přihlášeného zajištěného věřitele F (podzástavce) [nejde o pouhou změnu platebního místa, jak tvrdí dovolatel], takže omezení plynoucí z § 109 odst. 1 písm. b/ insolvenčního zákona se v dané věci neuplatní.

51. Vzhledem k tomu, že nebylo vydáno usnesení, jímž by insolvenční soud pro ztrátu aktivní věcné legitimity k prosazení práva na uspokojení z výtěžku zpeněžení zajištění ukončil podle § 186 odst. 1 insolvenčního zákona v uvedeném rozsahu účast zajištěného věřitele F (podzástavce) v insolvenčním řízení, zůstal osobou, které měl být výtěžek zpeněžení zajištění vydán, zajištěný věřitel F (podzástavce).

52. Právní posouzení věci odvolacím soudem je tudíž ve výsledku správné. Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), dovolání zamítl (§ 243d odst. 1 písm. a/ o. s. ř.).

53. Nejvyšší soud nepřehlédl, že insolvenční soud usnesením ze dne 26. srpna 2020, č. j. KSHK 42 INS XY, v mezidobí ukončil insolvenční řízení [vzal (mimo jiné) na vědomí splnění oddlužení dlužníka]. Na věcné projednání dovolání podaného v této věci však tato skutečnosti vliv neměla.

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Pracovní doba](#)
- [Exekuce](#)
- [Důkazní břemeno](#)
- [Dokazování, neúčinnost právního jednání](#)
- [Katastr nemovitostí](#)
- [Náhrada za ztrátu na výděлку \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Ochrana spotřebitele \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Pracovněprávní vztah \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Společný nájem bytu manžely \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Určení otcovství \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Jméno v obchodní firmě právnické osoby](#)